

L'AVENÇ

Literari * Artistic * Científic

REVISTA QUINZENAL ILLUSTRADA

LA FESTA MODERNISTA DE SITGES

SEGONS algunes persones formals i de bon seny, la festa artistica celebrada a Sitges el 10 d'aquêt mes, va ser una especie de saturnal, una cosa per l'estil d'una missa negra. Lo que per nosaltros era una expansió de juvenesa, petit preludi d'una austera consagració de l'Art, per alguns era un execrable pelegrinatge de decadents. I per escampar aquesta idea, bona per a malumorar an els burgesos, la prempsa va ser, com sempre, el fil conductor.

Més tard, si algun Virella i Cassanyes de l'avenir es dedica a cronicar l'art català, deurà fer constar qu'un diumenge de Setembre varis joves fets, posseïts del *baccillus* de la corrupció, varen reunir-se en una atractivola vila catalana, aont, en llog de fer un envelat, o una sortija, o un ball de trajos, o uns Jocs Florals, van tenir l'idea de fer una festa... *esoterica* (ja ha passat el mot), mitj artistica, mitj com un pessebre, i bastant composta de quadros disolvents.

L'intervenció que L'AVENÇ hi va tenir l'ha feta considerar com una manifestació artistica de l'esperit qu'inspira la nostra publicació. Aquesta circumstancia ens fa mirar aquella solemnitat d'estimable record amb un especial interès; i tant com una critica detallada de la festa, ens atrau parlar-ne referint-nos a les conseqüències qu'ella porta i a la peculiar significació que per nosaltros té. L'exit qu'ha

tingut aquêt primer ensaig satisfà bastant les iluses esperances dels seus organiadors, donant-los anim per seguir avant el seu pelegrinatge literari, artistic i social.

Un dels aventatges qu'ha tingut aquêt preludi d'Art nou ha consistit en comptar am l'ajuda d'artistes sincers com en Santiago Rosinyol, qui porta la seva devoció artistica fins al sacrifici. Al meteix temps això fa pensar en les afinitats que van surtint i creixent entre els diferents devots de les Belles Arts, fins al punt de qu'anem en camí de veure reunir les moltes energies qu'en el món artistic viuen esgarriades per Catalunya. La festa de Sitges pod fer fixar seriosament en aquesta germanor qu'es fa indispensable si es vol tirar avant l'aixecament de l'esperit debilitat de l'art modern català.

La conciencia am que fou fet el programa de la festa respònd de l'entusiastic respecte qu'els seus autors professen per la Musica i la Literatura. En ell ha figurat triomfalment el nom de l'Enric Morera al costat del d'en Cesar Franck. L'obra del jove compositor català pod acompanyar a la de l'autor de *Les Béatitudes*. L'escenografia ha rebut una empenta tant grand am la *mise en scène* de *L'Intrusa*, qu'a tots els *amateurs*, al veure l'exactitud en ella empleiada, els semblava qu'es trobaven en terra forastera. Verdaderament produïa l'efecte de que hi eram. Aquest acte de descentralisació artistica va regalar-nos per una sola nit el plaer de trobar-nos en un espectacle no creat pel mercantilisme de les empreses

teatral. Desde el pati del *Prado Suburens* podiam completar l'illusió, perquè no turba- ven a l'auditori ni el soroll dels tranvies ni els crids dels nois al vendre *El Imparcial* i *La Correspondencia*. Tot-om escoltava religiosa- ment. Per més qu'en la sala d'espectacles hi avia moltes dones ermoses que, tot fent des- apareixe la sensació artística, recordaven el goig més grand de la vida (engendrador de tantes miseries), no destorbaven l'atenció dels *dilettanti* ni l'olor d'essències, ni la brillantor de les mirades, ni els suaus moviments de les afrodísiaques siluetes mogudes al impuls d'una diabolica i felina curiositat. Totes aquelles es- tranyes emocions que priven el reculliment a l'aficionat en un teatre barceloní, van desfer- se en cendres davant la suggestió operada per una obra com *L'Intrusa*, de Maeterlinck.

Podem dir orgullosament qu'aquell die va fer-se art seriós.

Am la traducció de l'obra d'en Maeter- linck s'ha presentat un problema d'estetica del llenguatge qu'hà d'interessar a tots els amants i partidaris de l'idioma i la litera- tura de Catalunya. La nostra llengua, eixint victoriosa de la crisi forta qu'atravessa, va provar que podia expressar moltes subtilses de sensació que fins ara ens-e semblava im- possible de verificar. Els joves poetes i drama- turgs dels pobles del Nord s'han trobat respec- tivamente amb una llengua treballada per mil obrers d'intelligència que l'han duta a una acuitat d'expressió qu'els idiomes barbaros del sud d'Europa no posseeixen. L'esforç de selecció i depuració qu'ha operat el nostro company Pompeu Fabra, és un esforç que recau en benefici de la llengua catalana. Te- nim la seguretat de qu'els critics que s'agin fixat en tal problema, notaran de seguida la dificultat extrema que hi ha en subjectar un pensament refinat i quintaessenciat an els medis d'expressió que té un idioma inculte.

*
**

Entrant en detalls, deg dir que vaig escoltar delitosament la musica d'en Morera qu'allí va executar-se. En el troç de *Sonata* hi ha una frase que mereix quedar, no per lo *modernista*, sinó per l'emoció intensa que conté. El quar- teto del jove Morera em fa pensar en algunes fases de la composició del quinteto d'en Cesar

Franck. Els musics qu'estan suggestionats per les obres d'orquestració de grand alè, lluiten amb grands inconvenients al vulguer encloure en una obra petita els recursos tec- nics qu'els instruments de corda ofereixen en les masses simfoniques. Això porta una diva- gació en el desenrotll de motius, els quals de vegades prenen les *allures* de musica epica, i altres voltes un motiu simple de cançoneta ve a desfer l'impressió forta qu'el primer pro- dueix. Estem acostumats a veure en els tríos i quartetos de Mozart i Beethoven petits poe- mes lirics qu'ens fixen l'imaginació en una determinada esfera de sensacions musicals, i sembla qu'els procediments emplejats ara en la musica de *camera* ens fan treure del recu- lliment. De totes maneres, en les obres d'en Morera, hi resplandeix la frescor i gemositat de motius que tant va satisfer-nos en les prime- res obres que d'ell varem sentir. Per a corro- borar aquesta impressió, recordo actualment les agradables sensacions que m'ha produït no fa molt temps l'audició dels dos poemes ultims d'en Morera. Em refereixo a un *Idili* i a l'*Indibil* i *Mandoni*, qu'és una viva llastima que no puguem sentir a grand orquestra, principalment el primer.

En quant a Cesar Franck, creg que no s'el pod judicar per l'audició d'un *Quinteto* com el que varem sentir a Sitges, per més qu'a l'obra se l'agi calificada de celebre. Sentar el criteri segons dos temps (i encare no gaire ben executats) d'una obra d'aquella classe, és no fer a l'autor el favor qu'es mereix. Sense coneixe l'epoca en que fou compost el *Quin- teto* m'atreiria a dir que tal volta perteneix a una epoca de transició en la vida artistica de l'autor. Comparant-lo am *Les Béatitudes*, s'hi troba una grand diferencia de estil o *manera* que fa creure en que l'autor devia posseir una veritable universalitat d'inspiració musical.

Tocant a l'execució, pod assegurar-se que s'hi veia una bona voluntat, però hi avia molts inconvenients per a que resultés exacte i brillant. En Morera em va semblar un excel- lent director. En conjunt, les obres es ressen- tien de falta d'estudi, de disciplina i d'unitat.

*
**

Are ve el *clou* de la funció: *L'Intrusa*. Segu- rament que ni un suscriptor de L'AVENÇ aurà

deixat de llegir aquell petit poema dramàtic, qual protagonista no és l'Avi, com han dit molts periodistes, sinó la Mort. Allí els personatges apenes són personatges; allí les ànimes apenes són ànimes. Els tipus de Maeterlinck semblen portar un lletreter invisible i misteriós que digui això és el forro, l'idea d'un Avi, d'un Pare, d'un Oncle i d'unes Tres noies. Ja estem en ple simbolisme. Aquells personatges no tenen caràcter, no tenen estat civil ni cèdula personal. No sabem com se diuen; no sabem la seva genealogia ancestral; no coneixem les seves idees; no estem enterats dels seus vicis i virtuts, ni del seu mode de viure amb la societat. La societat no surt. Ni les lleis de relació que constitueixen lo que s'en diu enfaticament mecànica social apareixen en l'obra. Tot és vaporós, intangible, quasi immaterial. Aquesta vaguetat és un dels elements més poètics de *L'Intrusa*. Fins alguns símbols, ja més concrets, completen l'illusió de la *realitat suprema ipotètica* de la Protagonista. Vagi un exemple: quan els cignes, animals seculars, abandonen l'estany. Com aquèl són molts els detalls poètics que serveixen a exterioritzar les ocultes manifestacions de l'idea o lo Inconegut, com diu en Maeterlinck.

*
* *

Com us suposareu l'interpretació d'una obra d'aquesta essència? Em sembla que tots pensareu en unes fèsonies indefinibles, en uns accionats sobris i en unes manifestacions que demostrin ausència de voluntat. Suposareu, i suposareu bé, que tot té d'estar submergit en la indecisió, com un paisatge entre dos llustros.

Us figurareu al Pare mogut ensems pel temor i l'esperança; a l'Oncle, reposant mercè a un esperit confiat i positiu; a les Tres noies, amb una expressió angelicalment alelada, pròpia de qui tot just comença a tenir una petita i incompleta noció de la vida. En l'Avi hi veureu al cego clarividant, l'ome que veu la Suprema Raó, que sempre és trista, tènica, fatal i, per tant, inevitable. Si aquèl quadre és la representació plàstica d'una grand síntesis *ideal*, els personatges tenen de viure lo menys exteriorment possible, i les seves accions, mirades i moviments impulsius són únicament l'escuma blanca i bullidora d'unes onades

qu'es desfan en l'alta mar de la vida, per entrar placidament en el No-res, igual qu'aquestes riallades interiors que naixen brugidosament en el cor i moren abans d'arribar als llavis. Si, com creuen molts autors que tenen quelcom de Budha i de Schopenhauer, la vida terrestre és la fermentació de la Mort eterna (única vida real i positiva), els personatges de *L'Intrusa* venen a ser una petita cort que rendeix culte a la Majestat deslliuradora qu'els ha favoregut amb una visita.

L'art de representar aquesta peça dramàtica simbolista consisteix, més qu'en l'exteriorització sorollosa dels sentiments, en la misteriosa musicalitat de les paraules, que, al fi i al cap, la paraula és l'expressió més immaterial de l'individu. Les variacions de l'estat en qu'està el personatge han de manifestar-se amb *nuances* i *demi-nuances* quasi imperceptibles, iguals qu'aquestes variacions harmòniques en l'orquestració wagneriana que consisteixen en seus canvis de to i dissonàncies lleugeres. Aquelles frases concretes, vulgars, que tenen molt de llenguatge primitiu, han de ser dites amb verdadera puresa de dicció, esperitualisant la seva cadència prosòdica. Es dirà qu'aquèl refinament dona un segell d'artifici massa grand a *L'Intrusa*; però com el valor sintètic d'aquesta obra és grand també, se l'hà de considerar com a obra col·locada en l'extrem del teatre simbolista, qu'és el pol oposat del naturalista, o siga el que radica essencialment sobre el drama de caràcters i el de costums.

L'efecte, doncs, que *deu* fer *L'Intrusa*, ens el va produir en alguns fragments; en altres, no. Això fou degut a la diferència d'interpretació per part dels actors, cada un per la seva part subjecte a diverses influències en l'art de representar. L'ambient moral qu'a la casa hi avia, ens el daven sovint el Pare, l'Oncle i les Tres noies; però no ens el dava en Casellas. I és qu'en Casellas feia com aquelles figures que, segons diuen molts, surten del quadre. En efecte, en Casellas surtia del quadre. I no n'avia de sortir. Ell va creure qu'era protagonista, i no hi hà tal protagonista.

Compreng qu'està ple de dificultats i qu'en el for intern de l'illustrat crític d'arts devia lluitar l'idea d'adscriure's an el personatge creat per l'autor, i l'assimilació inevitable qu'an el seu pròpi temperament ell en va fer.

Auria sigut preferible menys lentitud i pe-

sadesa en alguns moments del diàleg, i més en aquells en que l'obra decau, ofegada per una especial monotonia, qu'és una de les tares dels drames maeterlinckians.

...Moltes vegades semblava qu'els personatges estiguessin suggestionats pel medi qu'els voltava i que sentien dessobre el pes de la Fatalitat. El *Pare* i l'*Oncle* i l'*Ursula* avien esperitualisat bastant bé l'expressió de les seves faccions fent creure en un oscil·lant neguit: en l'engunia d'aquella família.

A l'*Avi* de *L'Intrusa* el neguit que sent se li estanca a dins, i la previsió de la Mort en qu'està submergit li dona certa calma, pròpia de qui s'acostuma a estar en contacte amb el perill; perill qu'hà de ser el pont de plata per a entrar dins lo Inconegut. L'*Avi*, compenetrat amb la Mort, alimentant en el seu cap l'obsessió, l'idea fixa del pressentiment, hà d'estar en una auto-suggerció, com si la mort fos un amic a qui ell no ha vist mai, però de qui suposa la fesomia i de qui sent l'atracció simpàtica i irresistible. Doncs, generalment, en Casellas va fer un *Avi* que s'assemblava an aquells octogenaris rondinaires i mal-agradosos que feia en Fontova. L'*Avi*, que quand veu acostar-se la Mort fa d'eco del Destí, no pug figurar-me'l amb aquelles posicions tràgiques, *caracteristiques* d'en Casellas. En Casellas feia un caràcter, i en Maeterlinck no creu en ell com a element estètic. En Maeterlinck sols vol cristallisacions definides d'estats eterns i indefinibles que tenen les seves fonts d'origen en lo Inconegut, el Déu d'en Maeterlinck. Però en Casellas va desfer l'illusió qu'al llegir l'obra va produir-nos. Quand jo escoltava, amb el cor oprès i aguantant-me la respiració, apartava la vista d'en Casellas, perquè ell m'alterava l'impressió de conjunt. I més vaig estranyar aquella interpretació a lo *Romea* d'en Casellas, en quant avia llegit l'article seu publicat en *La Vanguardia*, en el que, si bé sols feia l'exposició de l'obra, permetia suposar qu'avien entès l'idea generatriu del poema d'en Maeterlinck.

De tots modos, l'obra va impressionar, i fonament. Creg també que la commoció es deu a que tot-om està acostumat a les exageracions plàstiques de la declamació meridional i qu'els *desplantes* d'en Casellas entraven a dintre l'espectador més que si ho agués fet amb una expressió vaga, freda, severa, tal com

sembla exigir l'ànima de gelatina que tenen els personatges d'en Maeterlinck.

*
**

En la *mise en scène* hi avia quelcom més que la correcció i propietat que pod donar un director teatral circumspecte i atent. En la decoració, en els objectes accessoris, en l'atmosfera que s'endevina per la finestra, en el decaïment esmortuït dels desmaï, en els tocs esllanguits del rellotge, s'hi deduïen els rastres de la mà d'uns veritables artistes. Podria haver sigut més complert l'efecte si la claror que llençava la llum de sobre la taula agués sigut més pal·lida i melànica. Els raigs de lluna qu'al final de l'obra entren per la finestra a l'esser l'escena fosca, van donar el verader to.

L'objectiu era qu'a l'habitació existís un ambient físic exterior encaixant amb l'ambient moral interior qu'aniuava en el *ser* de tots els personatges. Això va obtenir-se de modo que semblaven inseparables els objectes animats i els inanimats.

El públic, qu'amb motiu d'aver-se quedat fosca la sala d'espectacles tenia en la consciència l'impressió de que no existia en quant a collectivitat, no podia estar en prova a les corrents que per llei d'imitació estableixen un llaç magnètic entre individu i individu. Doncs, el públic va emocionar-se com poques vegades hi vist en un teatre. Però aquell públic, parlo de la part selecta, no va interessar-se principalment per la Mort, pels símbols, i fins arribaré a dir per l'ambient que tant bé exposava la *mise en scène*, sinó per la sort dels personatges, fixant-se en la desgracia que pesava sobre aquell *Pare*, sobre aquell *Oncle*, sobre aquell *Avi* i sobre aquelles *Tres noies* qu'anaven a quedar orfanes.

Un auditori, mentre sigui compost de sers humans que cada un conté un caràcter, sempre pensarà en lo més umà de l'art i en les coses que puguin atacar directament el sentiment. Podrà en Maeterlinck fer qu'en un quadre, en un petit poema dramàtic, la Mort estiga simbolisada en les previsions d'un vell cec, en qu'un llum s'apaga, en qu'els cignes abandonen l'estany, en qu'els rossinyols deixen de cantar, en qu'una porta rovellada no vol obrir-se: per més poesia qu'això contin-

gui, l'atenció de l'ome s'en anirà sempre cap a lo que li parli d'ell mateix. Per més qu'en Maeterlinck exalti els estats primitius com a representació quintaessenciada de principis i sentiments eterns, a l'ome, quand no sigui metafísic o asceta, fins en les manifestacions filosòfiques i poètiques, li interessarà tot lo que derivi del cor umà. De la contemplació de la vida universal, l'ome no en pod deduir sinó conclusions *egoistes*. En Maeterlinck, fent-se el platonicià, ens parlarà de que tot en el món són diverses manifestacions d'una sola Idea, unica, eterna, imponderable. L'ome, continuant egoista, sols estarà atret per les passions de l'humanitat, com més complicades millor, i quant més avassalladores, més triomfants.

*
* *

El senzill fet d'aver presentat una obra qu'és la simbolisació de la Mort descomponent l'Humanitat, ha fet creure qu'an els iniciadors de la festa els menava un goig estetic de decadència pura. No hi hà res d'això. Individual-

ment cada un dels què hi han pres part tindran les seves preferencies literaries, artistiques i filosòfiques, i sentiran devoció per tal o qual personalitat; però no vol dir qu'el seu esperit ni l'idea de L'AVENÇ siguin fomentar el programa dels decadents. El verdader llaç qu'ens uneix és un sincer entusiasme artistic qu'ens permet acceptar totes les obres d'art suggestionadores d'una emoció pura i elevada. Un poble jove qu'hà de refer la seva educació artistica, intellectiva i moral, qu'hà de purificar el seu idioma, qu'hà de sensibilisar el seu sistema nerviós, no pod alimentar exclusivismes que podrien matar energies qu'estan per despertar. Al contrari, el nostro interès té d'esser aixamplar la nostra esfera de comprensió artistica, apoderar-nos de tots els perfeccionaments tecnicos, educar el nostro gust en el saboreig de les obres de totes les escoles, i no en passeu ansia: el nostro caracter, fatalment, inevitablement, ferà una natural selecció i s'aprofitarà dels factors que s'avinguin més amb el seu intim modo d'esser.

JAUME BROSSA ROGER

AN EN ROSSINYOL

QUE hi hà en l'estreta de mà d'un amic? ¿Quina mena de simpatia és la que fa acostar dos companys per fondre's en una abraçada?

Ane tu, Rossinyol, no s'et sol donar la mà, sinó que se t'abraça. ¿Ho fa la seguretat de trobar sempre els teus braços oberts?

Deu ser el comprendre i el veure's comprès lo que dóna la mutua satisfacció i excita la corrent de simpatia. I en bona fe qu'are ense l'hem feta, l'abraçada; quieta, però llarga i ben sentida. Ens hem comprès del tot.

En la mar dels nostros projectes hi solca la creació d'un teatre lliure aquí, per portar vents d'altres terres a refrescar la nostra. Pel teatre poden entrar les reformes millor que pel llibre: no hi hà la feina de llegir. El nostro poble és un llac mort que convé desenterbolir i desenllotar, girant-hi un riu de vida que trenqui rescloses inútils i privi tota estagnació.

Gracies a tu hem fet el primer pas. Totes aquelles dificultats que veiam s'han aplanat per un moment am la teva ajuda. Gracies a tu hem donat el primer pas sense una ensopegada. Tant-de-bó que d'aquí endavant els donguem tots junts fins al darrer, quand trucarà l'intrusa, després d'aver deixat l'eternal llevar per què caminin els que vindran després.

Ah! Puguessim anar-la continuant, la prova encertada de Sitges!

Aquí, com en tot ambient petit, quand entren les idees d'un geni-artista dels que fan evolucionar l'humanitat, s'hi queden i s'hi empantaneguen, se n'aixequen partidaris decidits que ja volen tancar els oritzons, com si per aver aconseguit una albada brillant no s'aguesin d'illuminar els altres dies am nova llum propria i esplendorosa.

¡Com els hi feriam veure, qu'el nostro programa no és tancat aixís, que no és un clos,

sinó un camp obert; que no s'atura a Maeterlinck ni a Franck, sinó que volem rebre i reflectir les influències de tots els genis qu'han encertat a tocar les notes de tota l'immensitat de la Natura i de tota la complexitat de l'Ome!

Fem lo que vejem; impregnem les nostres obres del sentiment amb el qual entenem la veritat.

Véus-aquí el principi que deuen aver seguit els mestres qu'ens agraden, i an el que tu mai has estat infidel.

Tu has refet i sentit la llum grisa, la llum blava, la llum blanca, en els teus quadros; tu has fet humanitat en els teus articles a través d'un sentimentó que tu posseeixes i sabs transportar a l'obra d'art plena o insegura, que s'et coneix fins quand fas broma, que s'et traeix fins en la mitja rialla satisfeta am que contemples els teus amigs després qu'els has ofert francament la casa i qu'ells s'han assegut a la teva taula.

I sempre qu'ens hi hem acoblat a l'entorn ha sigut per disfrutar-hi altrament qu'am l'apat.

Han sigut les guspies d'art, i de l'art d'aspiracions més noves i més amples, qu'ens hi han atret. A la vora teu no se senten les trabes establertes per la societat: un se troba lliure i independent com la teva vida. Has vulgut anar sol i seguir la teva via; has pugut, i els obstacles que vas trobant en el camí et són fàcils de saltar. Sense intentar-ho pod-ser, tot fent broma per fòra, seriós i tossut per dintre, has sigut anima d'un moviment artístic a la teva terra. Sabs aont vas i ho encertes. Nosaltros també sabem ont anem. La constància, la fermesa, no ens faran falla; però... i la força? Esperem que tampoc.

Ens hem ajuntat, ens hem fos una vegada, en el començament de la nostra via artística, i hem ofert, com una flor, una mostra de l'art qu'ens agrada, de l'art que sentim, de l'art que voldríam reflexar.

Es va escorre la festa modernista entre un concurs d'amigs i de sitgetans simpatics i benvolents. I l'endemà, baix l'impressió fonda produïda per l'espectacle de la vigília, ¡quina hermosa tarde no varem passar a la teva casa,

Rossinyol! Volaven les ores dintre l'intimitat, escoltant com les onades batien els fonaments de roca amb indomable constància.

Que bé t'has triat el llog! La vila de Sitges és bonica i riallera sota aquell cel blau i serè, asseguda demunt les roques abruptes i extesa tot al llarg de la plalanta platja. I la casa, per sobre de l'original aspecte artístic, té un aire català especial, desde la fatxada emblanquinada fins a l'alegre sortidoret de rajoles. No ha calgut emmatllevar res a l'art industrial estranger: en simpática i escaient barreja heu sapigut collocar, tu i els que t'han ajudat, l'objecte d'indústria local, el moble antig, els gerros, els rengles de rajoles d'una centuria enllà, com redolins; alguns ferros de la teva collecció ja quasi celebre; tot dintre d'una tonalitat exquisida de color. Desde la porta fins al mar, la claror va en augment: l'ample finestrall, de vidres que tenen tots els tons blanquinosos, deixen entrar a raig fet tota la llum del die; a fòra, sobre els merlets del torrió, es veu l'ambit d'un bon troç de Mediterrà, qu'envia eternalment una alenada de virginal frescor, i se sent que la teva bandera, a l'embat de les ventades, peta com si fos una tralla.

Mirem's-el, aquét espectacle, mire'm's-el plegats. Hi hà tant a refer, hi hà tant a combatre! Desde allí veurem les magnanimes sortides de sol i no veurem les postes. Desde allí veurem les onades, que venen bracejant a tota furia i, que com cavalls desbocats, es rompen la testa contre les roques; però, am la constància d'un exercit continuament reforçat, en venen sempre de noves i acaben per corcar les roques i les rosequen d'amargants esquitxos i les esquarteren i se les emporten al fons de les aigues.

Hi hà molt a refer, hi hà molt a combatre. Fem com el sol, que ja al sortir esqueixa amb els seus raigs, com a cops d'espasa, l'empere-siment de la boira; fem com les onades, qu'amb la seva constància aniquilen l'imper-turbable quietud de les roques.

Company Rossinyol, treballem sols, però combatem plegats.

J. MASSÓ TORRENTS

DISCURS LLEGIT A SITGES

Volent donar l'impressió general de la festa de Sitges, impossible deixar de publicar la conferència qu'en Rossinyol va llegir abans de la representació de L'Intrusa. Es tractava de presentar una obra d'un modernista revolucionari davant d'un públic compost, per una part, de gent sense gaires preparacions literàries refinades, i, per una altra, de literats, crítics i artistes. En poques paraules s'avia de fer comprendre la grand personalitat de l'autor, les lluites de l'art modern contre el rutinarisme, el concepte general de Maeterlinck i la significació de l'obra que s'anava a representar. En Rossinyol va fer-ho d'una manera admirable. Si gosessim, diríam, valent-nos d'una frase del mateix Rossinyol, que la seva conferència va ser barbra i refinada a la vegada.

SENYORS: Lo qu'anem a representar és un ensaig: és una prova atrevida d'uns que, sentint amor per l'art modern, ne presenten una mostra a un públic de carinyosos amics am tot el respecte qu'es mereix i am garantia de la bona voluntat am que sabem qu'el rebran; és un tribut, una oració que fem am tot el cor a uns ideals qu'am totes les nostres forces perseguim; un anticip qu'us fem mirant enllà, tot caminant commoguts amb els sants pelegrins de l'avenir.

Diem de l'avenir perquè en el món tot canvia, tot evoluciona incessantment, tot brota a la seva primavera i mor a la seva tardor. Lo mateix les plantes que l'art, viuen lo qu'hàn de viure i no més: s'arrelen allí ont troben la saó i moren quand la terra està fadigada, per a donar vida a altres plantes que moriran al llur die per la llei infalible de les transformacions eternes.

L'art antig va morint. Queden i quedaran els arbres grossos i corpulents que, més que de les arrels, viuen de lo que són prop dels núvols; però an els petits els vents d'altres modes els assequen, el cansament els doblega, i aviat no seran més que documents d'erudit, plantes d'erbari, relíquies respectables de mu-

seu per aprendre costums passades i estudiar llurs ossamentes.

Aquell art romàntic escrit am sospirs retòrics i llagrimas llogades al consonant; aquells parlaments inflats am paraules caient com a cascades oratòries; aquells monologs a crids, va desterrant-los l'art modern i desant-los a les golfes; mor el galan i el barba i el traïdor; mor aquell convencionalisme de motllo, aquelles comedies cromos i els drames aquells d'intrigues i de problemes, aquells crids dels actors van apagant-se, i tot va caient empolsat en el foso de l'escena.

I si tot allò va caient, se deu a uns omes com Maeterlinck, que lluiten sens tenir en compte els aplausos de les masses i llencen la mirada lluny per veure oritzons més amples. Maeterlinck és dels omes que treballen a l'ombra esperant el die lluminós de la reforma; dels que batallen per dintre i senten bullir en el fons del pensament un art sincer, nutrit de belleses mitj somiades, mitj vistes, en les pobres miseries de la vida; dels que no duen pressa a pujar an els núvols de la gloria, tement les borratxeres del déu exit i les caigudes per les empentes de l'enveja; no és dels que ploren, sinó dels que suspiren; no dels que pregonen les penes am veu alta, sinó dels qu'expliquen els sofriments a cau d'orella. Per ell, la desgracia, com la fortuna, els pocs béns que gosem o les moltes penes de la terra, són com un símbol d'una erencia fatalista. «La colera, les supersticions de la mort i la gelosia, són sentiments simbòlics, —diu Maeterlinck, — que no poden morir.» I perxò el seu art, com el de Shakespeare i com el dels grans poetes, viurà mentres hi agi món i en tant vibrin els pensaments i els cors bateguin.

Maeterlinck és d'aquells reformadors, d'aquells sants reformadors que la vulgaritat té com a bojos, bojos que són els únics que donen una empenta a les idees per que s'obrin camí entre tanta gent que pastura per la terra; que lluiten am l'indiferència dels uns i la mala voluntat dels altres; que s'obren pas

a cops de geni contre l'espess i barrera d'impotents, ajudant-se per no caure plegats en el fossó de l'oblit; que treballen com obrers del pensament sense fer cas dels temors de la pobre gent empeltada de sensata, i que somien, en fi, i senten, i, en tant esperen la mort, no es malgasten estupidament la vida.

Maeterlinck creu en els pressentiments; però hi creu d'una manera poètica. *L'Intrusa* no és més que la mort que va acostant-se vista venir per un cego. En va la ciència diu que la malalta està salvada, en va els que hi veuen no veuen cap perill amb els ulls de la prudència; però el cego, mirant per dintre, veu i sent lo que no senten els altres: el pas de la mort que s'apropa, venint quieta i misteriosa, deixant un rastre de desolació gelada. Aquêt pas tots l'hem sentit i tots l'aureu sentit a casa vostra. Per l'aire que tremola, per les fulles que cauen, pels goços qu'udolen al peu del llunyà portal estant serena la nit, per la claror trista qu'entra pels finestrans i es desfà en pampallugues en la fredor de les rajoles, per l'inquietud de dintre i els crids de fora, tots un die aureu sentit l'Intrusa que s'acosta, aquella mort callada, que ve a arrencar-vos un plor i un carinyo de la terra, aquella mort qu'alguns com Maeterlinck creuen consol de la vida i l'esperen somrient com una amiga deslliuradora de les penes.

La mort ningú l'ha vista, ningú sab quina és la seva cara. És com un somni qu'ens figurem amb una dalla, un símbol descarnat vestit amb un grand manto. Aquêt símbol el respecta Maeterlinck com una imatge venerable, com un enigma de majestuosa incognita. Hi hà un moment a *L'Intrusa* qu'el pare diu: «— Si entra algú digueu que no hi som, en no sent que sigui la meva germana o el metge. » «— No ho aviau de dir » diu l'avi, qu'espera venir la mort. — Qui sou vosaltros, — pensa, — per detenir el pas infalible! Quin dret teniu i quina força per aturar els designis fatals de les lleis eternes de la vida! Per què aviau de dir que no entrés la qu'és sempre a casa seva? A l'Intrusa no se li tanquen les portes. Corre per l'aire, per l'eter, pel vuid

de l'atmosfera i pel fons de les aigues, comptant instintivament les ores per presentar-se majestuosa.

Això creu Maeterlinck i ho exposa amb forma artísticament senzilla. Del seu art podria dir-s'en l'art de la suprema modestia. Res de crids, res de lluir-se amb pènsaments inflats per dintre: sempre buscant l'emoció per l'ambient que rodeja les figures. Com diu en Casellas, els aucells que canten, les brises que murmuren i les roses qu'es desfullen, els xiprers del bosc, les fosquetats del parc, els cignes de l'estany o les estrelles del cel, tot són elements de sensació que concorren an els efectes dramàticament fantàstics, d'unes sensibilisacions de naturalesa somiada, que per sortilegis d'un art endevinador i malaltic semblen participar dels dolors, dels deliris i de les angúnies humanes.

Arrencar de la vida humana, no els espectacles directes, no les frases vulgars, sinó les visions llampejants, desbòcades, paroxistes; traduir en bojes paradoxes les eternals evidències; viure de lo anormal i lo inaudit; contar els espants de la raó abocada al peu del precipici, l'aplanament de les catastrofes i les esgarrafances de lo imminent; les angúnies cantar del dolor suprem, i descriure els calvaris de la terra; arribar a lo tragic freqüentant lo misteriós; endevinar lo ignot; predir els destins donant an els cataclismes de l'ànima i an els daltabaixos dels móns l'expressió excitada del terror: tal és la forma estètica d'aquest art, esplèndid i nebulós, prosaic i grand, místic i sensualista, refinat i barbre, medieval i modernista al mateix temps; d'aquest art qu'us presentem.

Atrevits som, però tenim una excusa: l'estimem.

L'estimem i estimem Sitges, i an els seus fills oferim aquesta flor virginal de cementiri.

Perdoneu-nos i que Maeterlinck ens perdoni. No som més qu'entusiastes an els qu'encara queda alguna fe i una bona voluntat.

SANTIAGO ROSSINYOL

MOVIMENT POETIC CONTEMPORANI

Copiem el següent fragment d'una poesia inèdita de Vielé-Griffin, treta d'un llibre proper a publicar-se. Aquêt jove poeta, un dels principals porta-estandarts del simbolisme en la poesia, el refinat autor de *La Chevauchée d'Yeldis*, canta en ella una esperança de nova vida, dita amb una nova i rica forma que verament contrasta am l'idea qu'alguns donen

del simbolisme modern fent-lo passar per malthic, decadent i extenuat. No la traduim perquè perdria tota la seva ermosissima, brillant i musical vestidura, i, després, perquè, tractant-se d'un idioma tant conegut i universal, L'AVENÇ compleix, no traduint-la, una de les seves divises: Autonomia i Internacionalisme.

EXORDE POUR LA CLARTÉ DE VIE

*ETIRE-toi, la Vie est lasse à ton côté.
— Qu'elle dorme de l'aube au soir,
Belle, lasse,
Qu'elle dorme —
Toi, lève-toi: le rêve appelle et passe
Dans l'ombre énorme,
Et, si tu tardes à croire,
Je ne sais quel guide il te pourra rester
— Le rêve appelle et passe,
Vers la Divinité.*

*Laisse, ne prends qu'un viatique
Et de tout cet amour qui double chaque pas
Ne prends que le désir, et va,
Dépêche-toi:
Le rêve appelle et passe,
Passe — et n'appelle qu'une fois.*

*Marche dans l'ombre, cours!
Est-il un abîme que tu craignes?
O hâte-toi!... Il est trop tard:*

*La belle Vie en son sommeil d'amour
Etend ses doux bras qui t'étreignent
— Trop tard: le rêve appelle et passe,
Appelle en vain;
Passe et dédaigne...*

*ALORS,
Etreins la Vie, encore, de baisers lasse,
Engendre d'elle un art;
Si tu ne fus vers Dieu, à l'infini,
Selon le rêve muet et qui prie,
Retourne-toi, étreins la belle Vie;
Immortalise en elle ta seule heure:
De la douleur de mort et de sa joie
Procréant quelque Verbe harmonieux
Qui te survive et rie et pleure
Quand le printemps verdoie
Aux bois joyeux
Du jeune leurre d'amour qu'il faut redire;
Et chante dans la clarté de son sourire...*

M. VIELÉ-GRIFFIN

LA PRIMERA VICTIMA

TOT just feia quinze dies qu'aviam començat les obres del camí de ferro.

Eren les onze del matí d'un calorós die del més d'Agost. Jo acabava d'arribar del camp amarat de suor, i, després d'aver-me mudat

de roba, em sentava a taula per a esmorzar, quand arriba un propri d'un dels contractistes pregant-me qu'anés de seguida cap al mas del Pelat. Lo qu'hi avia passat, ell no ho sabia pas.

Esmorzo en quatre esgarrapades, preng a corre-cuita el cafè mentres m'aparellen el cavall, munto i em poso en camí acompanyat del meu moço de peu.

L'anar una ora i mitja a cavall pel Baix Aragó és sempre molt pesat, a causa de la monotonia del paisatge; però al bell mitj de la canícula encare ho és més. És mitj-die i fa un sol que rosteix. Sembla que li caigui a un om, al cap, una pluja de plom fos, i no ting esma per a res.

Primer segueixo un camí ample i polsós que passa per entremitj de parets de corral i de tanques d'orta fetes de fang de color de terra d'escudelles, igual al de les roques sorrenques que formen els turons baixos i pelats propis d'aquesta encontrada. Poc a poc aquêt camí es va estrenyent i dividint-se en braços qu'es dirigeixen a dreta i esquerra, separant-se cada vegada més, com les branilles d'un vano obert. Després del primer pas del Matarranya, el camí s'estreny encare més, quedant reduït a un mal viarany pel qu'am prou feines poden passar dos omes de front.

Pujant i devallant costes argilenques en les que sols vegeten raquitiques argelagues, romanins i timonets que deixen veure per tot arreu el color grog o vermellenc de la terra; passant quatre vegades un riu que fa immensos giravolts i en quin ample areny no es veu el més petit toll d'aigua ont puguer abeurar l'assedegada cavalcadura; sense veure altra verdor qu'algunes clapes d'arbres escampats ací i allà per les espones del riu en les terres de conreu qu'es poden regar am les aigües d'una acequia quasi bé sempre aixuta, aquêt viatge no té res de distret.

No cal pas buscar a La Planeta, als Mesulls, a Artesa, a La Monfalla o a Llentic (*) un mas abitat o habitable: fóra en va. Lo qu'aquí en diuen masos són més aviat barraques que cases: no se semblen en res an els de la terra catalana. En general no tenen més qu'una peça a ran de terra, en la qu'hi hà a l'en-sems la menjadora per a les besties i el jac per als treballadors; i com no siga en el temps de la sembra o del batre, mai s'hi veu una anima.

(*) Noms de partides de terra dels termes de Fabara i Nonasp.

*
**

El monoton cant dels grills i les cigales fa una sòn irresistible. Jo deixo caminar el cavall al pas i vaig mitj endormiscat, i penso qu'el moço de peu va dormit del tot i camina d'esma, puix en tot el camí no ha cantat cap jota ni ha badat boca, cosa que no auria deixat de fer si anés despert.

Per fi arribo a les obres i demano pel contractista que m'avia enviat a buscar. Em diuen qu'és al mas del Pelat i me n'hi vaig. Abans d'arribar-hi m'el veig sentat a terra a l'ombra de la paret d'un corral de bestiar, arronsades les cames, amb els colzes apoiats en els genolls i la cara mitj tapada am les mans.

Al sentir el trepitj del cavall alça el cap, i, aixecant-se, ve cap a mi.

— Que hi hà de nou? — li pregunto, tot baixant de cavall i entregant la brida an el moço de peu.

— Que vol qu'hi agi? — em respon. — Una desgracia.

— Una desgracia! Qui ha pres mal?

— El Rostit.

— El capataç de la mina?

— El meteix. Una pedra d'una barrinada l'ha agafat de ple a ple al bell mitj de l'esquena i acaba de morir are meteix.

— Bon principi!

— Jo ja li *dieva* qu'un die pendria mal, perquè era massa riscat. Però eil se n'avia burlat sempre, de les barrinades. Avui meteix li avia dit qu'hi anés am cuidado; però anavam, com vostè sab, a emboquillar la mina, i, abans de dinar, ell meteix ha calat fog a les barrinades, i després tot xano xano s'en venia cap ací a menjar l'escudella, quand ha caigut extès boca terrosa, xafat per una de les pedres.

— Ha mort de seguida?

— No, senyor: quan hî enviat a buscar a vostè acabava de pendre mal. L'han dut ací, i tot just ha mort poc abans d'arribar vostè.

— L'ha vist el metge?

— No ha pas vingut encare, i això que l'hî fet avisar de seguida; però haurà tingut *perea*. Com fa aquesta calor...

Tot enraonant arribem a la porta del mas del Pelat, aont hi hà quatre carrilaires i dues mitj ploroses d'ones, les que, prenent

una ampolla d'aiguarent, nos en ofereixen unes copes, que refusem.

— I no és pas lo més trist qu'ell agi mort, — segueix dient el contractista; — lo més trist és que fa pocs dies va enviar a buscar a la seva família, qu'era a Mora d'Ebro, i justament deu estar per arribar.

— Quina mala sort!

— I tal! Figuri's quin disgust quand la seva dona arribi i s'el trobi mort!

— S'auria de buscar un medi per a qu'aquesta dona no vingués pas aquí.

En això arriba l'oncle Tabola, un vell molt trempat, i diu qu'el metge i el jutge municipal vindran tot seguit.

En efecte, al poc temps arriba el primer a cavall d'una aca roja; i al saber qu'el ferit avia mort, no vol pujar a veure'l fins qu'arribi la justícia.

— Si és mort no cal pas qu'el *veiga*, — diu; — tampoc podria fer-hi res.

I comença a fer preguntes i més preguntes. I que n'és de tafaer el *dotó*! Un d'aquells tipos de poble que tot ho volen saber i que lo que no saben ho inventen; que per tot arreu se fiquen sense altro objecte qu'el de tafanejar; que tot ho volen adobar i ho desgavellen tot.

El temps va passant i el jutge mai acaba de venir.

Jo començo a passejar-me neguitós, tot donant voltes al maset. Aquêt se compòn de dugues peces: una a ran de terra i una altra al primer pis. En aquesta derrera hi hà el difunt.

Tot passejant no faig mes que mirar cap a Nonasp, vileta que s'ovira allà lluny, a uns tres kilometres de distancia, al cim d'una montanya a quin peu se reuneixen els rius Algars i Matarranya per a corre junts cap a l'Ebro. Però, per més que guaito, no veig pas venir al jutge municipal. Lo que veig és un punt negre qu'a corre-cuita ve cap a nosaltros, i a mesura qu'es va atansant pug distingir qu'és una dona. Abans de puguer-li veure la cara, sento els seus crids mitj ofegats pels plors i els gemegs.

A l'arribar al mas crida:

— Ont és? El vull *vore*!

— Bona l'hem feta! — exclama el contractista. — És la dona del *Rostit*.

— Jo el vull *vore*! Jo el vull *vore*! — crida la pobre, boja de dolor.

— Ja el veureu, dona, ja el veureu; però no are.

— Are, are meteix! — diu ella, forcejant am nosaltros per a que la deixem passar.

— Més tard, dona, més tard!

I la pobre dona, rendida de cansament i de dolor, es deixa caure a terra i plora silenciosament, tapant-se la cara am les mans.

A la poca estona arrenca amb un crid estrident:

— Ai, fillets meus del meu cor! Aveu perdut el pare! Ja no el veureu més! ¿Qui vos mantindrà are, fillets meus de les meves entranyes?

Fa compassió sentir an aquella dona qu'en mitj de la seva desgracia no pensa més qu'en la trista sort qu'espera an els seus fillets.

I realment és trist, ben trist, per una mare, pensar qu'els seus fills no tindran qui els mantingui, i que tal volta li està reservat el desconsol de veure'ls morir de fam l'un derre l'altre.

I alçant-se de nou, tot d'un plegat torna a forcejar am nosaltros com una lleona a qui han pres els cadells, cridant desesperada:

— Dixau-me passar! El vull vore! ¿Qui sou valtres per a no dixer-me vore al meu ome, al pare dels meus fills? El vull vore!

I torna a caure rendida, sense forces ja ni per a plorar.

Tremenda crisis! La pobre dona tant aviat queda abatuda pel sofriment, murmurant entre-dents paraules inintelligibles, com s'alça feta una furia disposada a barallar-se am totom per a veure el cos del seu marit, com torna a caure tot d'un plegat a terra.

*
**

Per fi arriba el jutge municipal acompanyat del secretari, del fiscal i de dos agutzils. Els dos primers venen a cavall i am les sombrilles obertes; els altres tres, a peu.

Descavalquen aquells i pujem tots plegats al piset. Aquêt no té més qu'una sola cambra, al mitj de la qual jau demunt de una marfega gitada en terra el cos ert del *Rostit*.

Era aquêt un ome alt i gros, d'espessa barba negra i embullats cabells. Ningú s'avia cuidat de tancar-li els ulls, que semblaven mirar de fit a fit al sostre. No duia més qu'els pantalons i la camisa i unes grosses botès clavetejades,

El metge el va fer despullar i posar boca-terrosa per a reconeixi-li la ferida. La vista d'aquell cos amarat de negrenca sang presa fa fredat, i més en fa encare veure al metge obrint-li les carns. La ferida és a la regió costal esquerra, i de l'autopsia resulta que la pedra ha trencat sis costelles, de la quinta a la decima, i qu'algunes esquirles d'aquestes, penetrant al mitj del lobul esquerre del pulmó, han produït la forta hemorragia traumàtica, causa immediata de la mort del capataç.

La tasca del metge era acabada i la justícia va donar també per finida la seva després de pendre algunes declaracions i manar qu'es portés el mort an el fossar de Nonasp.

Al treure del mas el cos del *Rostit* per a

carregar-lo en un carro de trabuc, la dona s'hi tira sobre i am prou feines el poden treure dels seus braços. Rendida per tants esforços i tantes i tant fortes emocions, torna a caure la pobre viuda a terra, privada de sentit; i mentres les dugues dones qu'allí hi avia li donen els auxilis necessaris, arrenca la comitiva cap a la vila, i el contractista i jo ens en anem cap a les obres.

Al despedir-me d'ell, em diu:

—Pobre ome! Tant com jo me l'estimava! Perquè era un brau treballador, això sí. Jo li vaig avançar vint duros per a que pogués fer venir la família. Ves are qui m'els torna, ane mi, aquèts diners!

CELS GOMIS

REVISTA MUSICAL

CADA vegada qu'es dona a coneixe de nou un dels grans genis de l'art, es repeteixen les mateixes discussions, les mateixes crítiques, es presenten els mateixos duptes i se senten a dir les mateixes vulgaritats i tonteries. Are, am motiu de l'audició qu'es va donar en la festa de Sitges de dos temps d'un *Quintetto* de Cesar Franck, el grand music, un dels més perfectes i seriosos artistes d'aquêt sigle, hem tornat a sentir repetir totes aquelles tonteries.

Al principi pensava respondre de la manera qu'es mereixien totes les acusacions que s'han fet an el grand mestre i treure en clar tot lo que d'ignorancia, de bestiesa, de retrogradisme, i fins en alguns casos de mala fe, hi avia en elles; però després, considerant la grand figura de què es tractava i l'impassibilitat tranquila i enlairada en què es va conservar durant tota la seva vida, hi cregut que no onraria prou bé la seva memoria am cap polemica d'aquelles que semblen exigir un exit immediat i a la força.

Cesar Franck, que va viure prop de setante anys desconegut i allunyat completament del public; qu'es va apartar sempre dels moviments mundanals de l'art; que va vulguer aïslar la seva obra de tota moda de moment per a donar-li l'immobilitat de lo qu'està fora de temps i escoles, atent no més qu'al perfec-

cionament cada die més grand d'ella; no se l'hà d'imposar a la força ni a cops de batallar. Al contrari, s'hà de deixar, com va fer ell mateix, que les seves obres s'imposin naturalment per elles soles an els esperits ja preparats i de sentiments prou enlairats per a comprendre-les i gosar-les. Per la majoria de la gent, que no saben aïslar-se i abstreure's del llur temps, l'obra d'en Cesar Franck, com la de Bach i altres genis qu'han viscut aïslats, necessita tal vegada ser escoltada en una epoca llunyana d'aquella en què va ser feta, perquè els que la sentin no estiguin moguts per cap preocupació d'escola i de moda.

Una cosa ens ha sapigut molt greu dintre la lluita qu'estem sostenint per a introduir la musica nova a Barcelona, i és qu'es faci servir el nom de Wagner, del revolucionari Wagner, per a trave de tota nova innovació. Alguns esperits emburgesats d'aquells que per a comprendre cada nova evolució de l'art necessiten tota una vida, sense que jamai puguin concebir l'aparició de nous genis i de noves evolucions, i els mestres i musics antiquats, reaccionaris i ignorants, que són incapaços de judicar res d'art seriosament i am criteri propi, han agafat entre tots plegats an el pobre Wagner pel llur compte, i, apoiant-se amb el seu nom, no amb el seu geni, del que no n'han comprès res, el fan servir de pantalla a la

llur nul·litat de comprensió i a la llur ignorància. En altres bandes, com a França i a Bèlgica, per exemple, el nom de Wagner s'ha posat al davant de tota innovació, gràcies a lo que també avui són els dos països que van més endavant en música. Aquí, al revés, se l'ha posat en contra; però també adelantem tant.

*
* *

El crític Alfred Ernst descriu així la personalitat d'en Cesar Franck:

«Ce fut un pur artiste que César Franck. En des jours où tant d'autres n'existent que pour la réclame et par la réclame, font publicité, succès et argent de leurs œuvres les plus dépourvues de valeur, de leurs déplacements, de leur santé, de leurs bonnes fortunes; où des maîtres, des hommes du moins qui auraient pu mériter ce nom, luttent de cabotinages et de bassesses — Franck demeura probe, inattaquable, fièrement voué aux plus ingrats labeurs, passionné pour son art et pour son art seul. Il voulut ignorer les préférences de la foule, les engouements des dilettantes, plus injustes peut-être que la foule. Et les eût-il connus, il se serait peu soucié de les satisfaire. Il vécut, hors du monde, étranger à la curée des appétits, et les compositeurs en quête de bravos, ceux qui exploitent la Muse et la contraignent de se prostituer à tous, n'eurent pas assez de dédains, de railleries, de pitié méprisante pour ce pauvre de génie.»

En Cesar Franck, que va viure sempre apartat dels mundanals sorolls i del va-i-ve de les opinions, de les modes i dels sistemes, sembla també com si en les seves obres s'hi retratés la serenitat dels esperits solitaris. Aquells artistes aïllats que, concentrats sempre en la llur obra i en el seu perfeccionament cada dia més gran, busquen extreure de totes les manifestacions de l'art la part més constant, la línia més significativa; en fi, lo qu'expressa més quantitat de generalitzacions o simbolitzacions, com Ideal, Justícia, Passió, Veritat, Compassió, Aspiracions; en llog de sotmetre tota la concepció del món i de la vida a un sistema o una fórmula general de la que tot s'en dedueix, es contenten amb pendre l'humanitat i les seves lluites tal com són, amb la llur varietat, amb la llur evolució continua, amb la llur repetició constant i amb l'eter-

nitat perenne de la llur existència, per a donar-los el relleu més gran i les línies sintètiques de lo eternal. Veu aquí per què un artista com Cesar Franck pod agafar tots els gèneros i tots els diferents drames sense mai repetir-se, sent, al contrari, cada vegada nou, i fins oposat, segons lo qu'ell interpreti amb la seva música.

Efectivament, en certs moments veiem en ella la vaguetat, la divagació i la *rêverie* dels pobles septentrionals, mentre qu'en altres s'hi sent la *limpidesa*, l'apassionament desfogat, franc i obert de la més calenta música dels pobles del sol. En les obres religioses de vegades ens recorda la mística senzillesa i candor dels músics primitius, o bé la complicació embrollada i confosa de l'art d'aquell segle, o també la tranquil·litat quieta, melancòlica, sensual, fatalista i monòtona de les races orientals que viuen en les tristes i atraients planúries dels deserts.

És comprensible l'adoració ardent qu'els deixebles de Cesar Franck sentien pel seu mestre, a qui consideraven com un ser sobrenatural, com si visqués en regions més elevades que les nostres. La puresa i la perfecció de les seves obres els avia d'imposar, i més sent ells sols els únics que van saborejar-la durant la vida del mestre. Els qu'han pogut sentir la grandiositat, la senzillesa i el veritable sentiment místic qu'es desprèn de les seves obres cristianes, la majestat atrevida de les seves composicions d'orgue, la placidesa i l'aroma oriental dels seus poemes bíblics, la perfecció refinada de la seva música *di camera*, la potència de sentiment i de passió de les seves obres dramàtiques, han anat confirmant el respecte en què el tenien els seus primers admiradors i deixebles.

Però si en el fons les obres de Cesar Franck són grans i personals, la forma, és dir, la vestidura que les revesteix, és encara tal vegada més rica i més perfecta. En l'armonització i en l'instrumentació de les seves obres són tantes les trobades qu'ha fet Cesar Franck, que, com deia molt bé un crític, n'hi ha per a inspirar una pila de generacions de músics. Ell és el que primer ha sapigut matisar amb les seves noves modulacions els diferents i variables estats de la passió i del sentiment. Una de les grans conquestes de la música moderna és l'aver adquirit una flexibilitat d'expressió que

no avia obtingut mai. En música, com en cap altre art, ni els italians ni els alemanys, que són els que fins ara avien predominat en ella, s'han distingit mai gaire per ésser grans analistes dels estats d'ànima i dels estats passionals. Això ha sigut qualitat quasi exclusiva del poble francès. Ara, qu'aquèl comença a adquirir una gran importància en la música, ha vulgut portar-hi aquesta manera seva especial de ser. És molt gran el treball que la moderna escola franco-belga ha fet per a donar a la música la flexibilitat i la riquesa d'expressió i de matisació qu'han obtingut ja la pintura i la literatura. Doncs, Cesar Franck va ésser el primer iniciador d'aquèl nou aspecte de la música.

Com tot esperit aïslat, no és estrany que Cesar Franck s'agués entregat quasi exclusivament a la música religiosa. La contemplació atenta i continua de l'humanitat, de les seves lluites, dels seus dolors i de les seves misèries, hà de portar naturalment an els grans ideals de compassió, d'umilitat i d'amor fraternal de la religió. La música, com cap altre art, pod arribar a condensar les sublims aspiracions de l'humanitat que sofreix. Perxò és que tots els grans genis de la música, desde Palestrina i Bach fins a Cesar Franck, han acabat per entregar-se del tot a la música religiosa, qu'és ont ells troben la més gran, pura i veritable inspiració. El die que Wagner ha estat més sublim ha sigut amb una obra de religiositat perfecta, el *Parsifal*.

En el *Quintetto* que vam sentir a Sitges, Cesar Franck, que lo meteix coneixia els més grans i antics classics qu'els reformadors més atrevits que van aver-hi fins al moment de la seva mort, hi va donar aquell aspecte original, classic i modern a la vegada de totes les seves obres. El primer temps, apassionat i dramàtic, sembla el desenrotllat d'un drama d'amor tràgic i fatal. Comença amb dos motius: l'un, de la corda, valent, enamorat, heroic i

cavalleresc; l'altre, del piano, delicat, tendre i d'una passió femenil i continguda. Es troben tots dos motius, s'entortolliguen, en naixen d'altres de dramàtics, d'amenaçadors; però en mitjà de tots s'en desprèn un d'apassionat, clar, que passa pels tons més cruament ardorosos o més suplicables i planyivols. El drama, en tant que la passió lluita, va creixent, continua cada vegada més delirant, fins qu'a l'últim, després d'un motiu tetràtic, terriblement amenaçador, senzill i realista, sembla com qu'arriba al paroxisme de la passió, acabant en un defalliment i en una queixa de dolor. L'*Andante* té quelcom de l'apassionament neuròtic i malalt de Schumann i Chopin, però més modern i més refinat. El motiu principal reuneix la melancònia oriental a la vaguetat i al sentimentalisme de les cançons dels pobles del Nord. Tot l'*Andante* és un desbordament de passió, però suau i languida i continua, que sembla que no s'hà d'acabar mai, com un somni d'amor etern.

*
**

No vui tractar ara de les obres originals qu'ens va fer sentir el die de la funció de Sitges en Morera, perquè mereixen ben bé ésser estudiades apart, com penso fer-ho en el número proper. De moment es pod dir que, al revés de tots els músics de Barcelona, en Morera s'ha vulgut impregnar de la música moderna; però també ell és el qu'ha fet més de tots i ha pogut anar més endavant qu'els altres.

Sols amb el modo que va portar el *Quintetto* n'hi auria agut prou, si no el coneguessim, per a veure lo bé que comprèn la música moderna. També va contribuir a l'èxit la bona voluntat dels executants, que, donada la dificultat de les peces que varen tocar i el poc temps de qu'es va poder disposar, van fer un verdader prodigi.

A. CORTADA

REVISTA GENERAL

RECULLIM EL GUANT

Ja fa temps qu'es parla de literatura moder-

nista, atribuint-li, a causa de no coneixe-la bé, una pila de coses de les que no és responsable. L'aver existit una escola que va anomenar-se *decadent*, filla dels refinaments baudelerians, i

l'aver topat aquesta amb un cert renaixement místic i neo-cristià, ha sigut la causa de qu'a tota la literatura moderna se li agi vulgut donar per alguns una significació del tot decadent.

Ni l'escola simbolista, ni la neo-realista, ni la parnassiana, ni tampoc la majoria de les entitats lliures que no estan ficades en cap agrupament, accepten la tendència del decadentisme, quand menos en el fons. És veritat que la majoria d'elles procura buscar en la forma tots els refinaments per a donar sensacions noves i més subtils; però amb això no fan més qu'enriquir els medis de produir l'emoció estetica més perfecta i de reproduir la realitat d'una manera més justa i més acabada. Nosaltros, que fins are hem procurat estudiar la grand efflorescència, l'anarquia i l'independència de temperament de l'art d'are; nosaltros, qu'hem sigut els defensors acerrims de tota la literatura moderna am les seves multiples manifestacions, acceptem el guant que s'ha tirat contre d'ella i procurarem més qu'abans donar-la a coneixe am tota detenció i anar aclarint la grossa ebullició d'idees qu'hi hà en l'art general d'avui die.

Abans, am quatre autors qu'es coneguessin més o menos detingudament, un critic o un aficionat s'en sortia per a puguer disertar sobre la literatura o l'art; però els qu'ho vulguin fer avui die sense un estudi detingut i a consciencia de totes les escoles, de totes les tendències i en tots els sentits, ja siguin socials o estetics, s'exposen a no compendre-hi res. L'instint de renovació social, junt amb els nous modos de compendre la bellesa i la forma de l'art modern, que van del misticisme més exagerat an el materialisme més realista, i del cristianisme més fraternal a l'anarquisme individualista i la preponderancia dels més forts, exigeixen un analisis i una comprensió absoluta de cent autors i de centes tendències amb un criteri ample i comprensiu.

Antigament se donava exclusiva importancia a l'escola, quedant les personalitats ofegades dintre d'ella. Avui die, al contrari, per més qu'es tinguin en compte les tendències de cada autor, es busca més aviat lo que de nou porta en ideals, en sensacions, en temperaments i en maneres de veure cada una de les personalitats de l'art.

En una epoca en que la llibertat més grand de modo de sentir i de pensar es va extenent per tot arreu, i en que les més oposades aspiracions socials, morals i filosofiques es disputen el predominio en el camp de l'especulació, de l'art i de la practica de la vida social, és natural que s'agin aixecat tants i tants autors d'alè i tantes escoles i tendències que signifiquen en l'art les aspiracions de tots els ideals, de totes les civilisacions i de tots els pobles i races qu'entren en la lluita de la societat moderna.

Tirat, doncs, el guant en contre de la literatura que va naixent amb un criteri tant renovador i amb unes aspiracions tant amples i ideals, L'AVENÇ el recull, i, per lo tant, es creurà més obligat que mai a defensar i a predicar més obertament i am més fe les innovacions artistiques modernes, que ja avia, de tots modos, propagat fins are.

EL TEATRE MODERN A ROMEA

En la proxima temporada, alternant amb obres catalanes, es representarà a Romea *La Princesse Maleine*, d'en Maurici Maeterlinck. El seu traductor al català és el Sr. Soler de las Casas, poeta, dramaturg, pintor i fill d'en *Pitarra*. Segurament qu'els aficionats a l'art dramatic se n'alegraran molt.

Al saber qu'el *modernisme* avia entrat a la casa pairal del fundador del Teatre Català, aquè deurà aver exclamat candorosament, am to jermiac i alçant els ulls al cel: «— Déu meu! Fins a casa meva es fica aquesta peste!» No sabiam que l'autor d'*Hidromel* es desviés pels mals camins de l'exotisme, que tant excomunica l'autor de *La Butifarra de la Llibertat*.

D'aquesta feta el Sr. Soler de las Casas ja no deurà pintar més d'aquells quadros plens de vida, de color i de llum qu'abans solia construir. ¡Com s'entregarà a la pintura naturalista, o impresionista, o ruralista, o puntillista, o simbolista, etc., etc.! Si això fa, acabarà de fer caure sobre d'ell els anatemes del seu pare. A D. Frederic Soler el pod tranquilisar la teoria de Lombroso (qu'és un *Pitarra* de la ciencia a qui va eclipsant-se-li l'estrella), que diu qu'els fills dels omes de geni naixen sense talent, o són unes mitjanies en cas de tenir-ne.

De tots modos ja s'accontentarà establint un *modus vivendi* teatral. Ell cultivarà el genero del país i el seu fill serà el lliurecambista del Teatre Romea. Podrà explotar els mercats de França, Belgica, Escandinavia, Alemanya, Russia, sense donar a cap nació el titol de *la més favorescuda*.

Però és de teme qu'aquesta lliure importació teatral es reduceixi a un mal contrabando literari. No obstant, és molt placent qu'en el Teatre Romea s'introdueixi un altro aire artistic que faci fugir les emanacions d'un teatre en putrefacció.

N. B. Per l'any que ve, al celebrar la festa universal del treball, en què els obrers s'accontenten vergonyosament estant-se en els teatres, passeigs o cafès, proposem qu'a Romea es representin *Les Tisserands* (*Els Teixidors*), de l'Hauptmann, traduït per en Soler de las Casas i precedit d'una conferencia d'en Serafí Pitarra.

L'UNIO INTER-REGIONAL

El Sr. Alsina, propagandista del catalanisme, ha anat a Galicia per a consolar an els seus habitants de no esser tant feliços com es mereixen. El viatge del *leader* regionalista ha sigut triomfal. Segons les noves periodístiques, s'han estret les corrents de simpatia entre les dugues ex-nacionalitats. S'ha parlat d'una unió inter-regional, d'una lliga qu'anés desde el cap de Creus al de Finisterre. L'idea és magna. Els omes que volen realisar-la ja no són tant magnes. El senyor Alsina, que no sembla tant fort i consistent com lo qu'el seu nom representa, no és l'indicat per a ser l'agitador qu'hà d'encendre el fog de l'entusiasme entre les provincies del nord d'Espanya. ¿Quina representació individual i colectiva s'en pod endur en nom dels catalans? Aquí es veu una característica de la Catalunya actual. Es tracta de que la nostra terra es manifesti a l'exterior: ¿saben qui és el favoregut am la delegació o representació? Si l'assumpto és de caracter oficial i té importancia economica, s'hi envia un fabricant qu'am prou feines sab llegir i escriure; si l'assumpto és d'oposició i d'emmirallar una determinada serie d'opinions en lluita, hi va algun Riba i Lledó o un Alsina qualsevol. A cada moment es demostra que no tenim omes d'intelligencia que pel seu valer mereixin la confiança dels seus conciutadans, o bé omes d'acció forts que creguin sincerament en la seva missió. A quins catalans representa el Sr. Alsina? I quina solidaritat té ell am les noves generacions?

Tenim interès per a coneixe les bases d'aquesta futura unió inter-regional, que deurà donar una primacia a l'Espanya del nord capaç de deixar petita a la celebre egemonia d'Atenes. A veure si, al cap i a la fi, el resultat serà el següent: que les bases seran encaminades a tractar del millor modo possible que gallegos i catalans podran explotar els mercats de la Peninsula i de les republicues sud-americanes. Estem tant previnguts contre aquèts pseudo-apostolats d'alguns propagandistes del regionalisme, que sempre qu'els veiem oficiant de *llibertadors*, ens fan l'efecte de viatjants de comerç.

UN CRITIC NARCOTIC: MIQUEL I BADIA

El Sr. Miquel, revister del *Brusi*, també ha parlat de l'Ibsen. No ha vulgut ser menos qu'un

critic seriós i de bon gust, i am la dialectica qu'el caracteriza ha fet una barreja de Mañé i Suárez Bravo, condemnant an el celebre escriptor *sueco y seco como un corcho*, com va dir l'autor insubstantial de *Robespierre*.

El Sr. Miquel és el més genuí representant del classicisme dels nostros avis, que s'explaiaven collocant Venus i Bacos en les torres de Sarrià i Pedralbes. No cal dir qu'el Sr. Miquel està completament incapacitat per a compendre i jutjar a l'Ibsen. El Sr. Miquel s'ha vulgut encarregar d'avisar an els pares de familia que si veuen qu'en algun teatre s'anuncia la representació d'una obra d'Ibsen, vagin am cuidado, puix a l'eixir-ne podrien trobar qu'avien perdut el sentit moral, el respecte a les persones grands, la sumissió a les autoritats i l'acatament a les institucions divines i umanes.

...La veritat, no val la pena d'entretenir-nos en desfer els arguments de la critica del *Brusi*, perquè no contenen res personal. Però com darrera dels dos articles titulats *Hablemos de Ibsen* s'hi veu les ganes de fer avortar les empreses literaries i artistiques sostingudes per les corrents modernes, perxò ens prenem la molestia de registrar un document umà qu'ens proporciona la *bétise* d'un periodista ignorant.

...Hem de fer notar qu'el meteix Sr. Miquel també ha evolucionat en les seves idees. Abans era adversari de l'Echegaray: are l'agafa i l'accepta per combatre a l'Ibsen.

D'aquí uns quants anys, si apareix un dramaturg més revolucionari que l'Ibsen, agafarà aquèl per defensar-se de l'innovador.

Lo que m'ha deixat parat ha sigut un posterior article qu'el meteix escriptor del *Diari de Barcelona* ha publicat sobre *Les Tisserands*, de Gerard Hauptmann. Indirectament aquell bon senyor espandeix idees subversives. Molts subscriptors no devien coneixe l'autor del drama socialista de que parla el critic barceloní, i ell, am tot i la seva exposició pedantesca, ha popularisat una obra de la que poca gent aquí sabia res.

La critica seriosa, conciençada i pesada del *Diari de Barcelona*, s'en va. Afortunadament els escriptors de les *is gregues* desapareixen. Està acabant-se la dinastia dels Roca i Cornet, Duran i Bas, Mañé i Flaquer, Coll i Vehí, Cornet i Mas, Miquel i Badia, etc., etc. Auran tingut el privilegi de ser directors esperituals d'un grand nombre dels seus contemporanis, i també disfrutaran l'avantatge de no deixar res a la posteritat.